

---

bűnösök

BOGDÁNFI SÁNDOR

Színpadai játék

(Részlet)

Első felvonás

Szín: nagy gyár vezérigazgatói irodájának előszobája. Bal oldalon párnázott ajtó. Középen bejárati ajtó. A három íróasztal közül az egyik a titkáré, ez fényűzőbb és nagyobb a másik kettőnél, mögötte karosszék, a másik két asztal mögött közönséges szék van. Telefon csak a titkár asztalán van. A segédtitkár-géprónő asztala mellett írógép kis asztalon. A háttérben könyvespolc dossziékkal, vastag könyvekkel. A falon a gyár fényképe. Az ablakon át ugyanannak egy része látszik. A sarokban fogas. Zsuzsa, a segédtitkár, levelet gépel, kihúzza a gépből, átül az íróasztalhoz. Csoma, az idős tisztviselő, előveszi uzsonnáját a fiókból, s beleharap a szendvicsbe.

CSOMA: Megéheztem. *(Lenyeli a falatot, feltolja a szemüvegét, maga elé mered egy pillanatra)* Tudja, Zsuzsika, amikor megöltem a feleségemet...

ZSUZSA: Már megint kezdi, Csoma bácsi.

CSOMA: Amikor megöltem a feleségemet, utána rettenetes éhséget éreztem. Kimentem a konyhába, találtam egy fél lábás hideg krumplipaprikást. Bevágtam az egészet, pedig esküszöm, nem éreztem az ízét. *(Tele pofával gyorsan falja a szendvics)*

ZSUZSA: Pfu!

CSOMA: Aztán megmosakodtam, fehérneműt váltottam, felvettem az ünneplő ruhámat, megöntöztem a virágokat, s mentem a rendőrségre jelentkezni.

ZSUZSA: Szörnyű!

CSOMA: *(helyeselve bólogat)* Szörnyű bizony. *(Sóhaj)* Nem tettem mást, higgye el, Zsuzsika. Alig fél éve voltunk házasok, s rájöttem, hogy az én Piroskám megcsal a fűszeresegéddel,

meg aztán a szomszédok fiával, egy diákgyerekekkel, és egy sofőrrel, meg a postással is...

ZSUZSA: A postással? Ezt nem mondta eddig. Százszor elmondta már a történetet, de a postást nem említette, Csoma bácsi.

CSOMA: Szégyelltem. Ezt az egyet szégyelltem. Én, kérem, mégis-csak írnok voltam. Akkor az úrnak számított. Községi írnok, az voltam, az én Piroskám meg összeállt egy levélhordó postással. *(Csend. Lassan összehajtogatja, kisimítja a papírcacskót, amiben az uzsonna volt)* Meztelenül találtam őket az ágyban. Az én ágyamban. Nem szóltam én egy szót se, Zsuzsika. Egy szót se. Álltam, álltam, mintha odanőtt volna a lábam a padlóhoz. Az ipse közben eliszkolt a cókókjával együtt. Én meg éreztem, hogy a vér elindul a lábam kisujjából fel a fejembe. Nekiestem az én Piroskámnak, s addig szorítottam a nyakát...

ZSUZSA: Jó, jó, Csoma bácsi, ezt már elmondta nemegyszer.

CSOMA: *(maga elé mered)* Persze. De azt még nem mondtam el magácskának, hogy milyen volt a nyaka az én Piroskámnak. Hosszú, fehér nyaka volt, mint a hattyúnak.

ZSUZSA: Nem érdekel. Inkább a postát készítse elő, Csoma bácsi.

CSOMA: Már régen kész. Mindent elvégeztem. *(A titkár asztala felé int)* Majd ha Bulics bejön, tőle kapok új munkát. A havi kimutatást. *(Legyint)* Semmiség az egész. Sose hittem volna, hogy ilyen jó állásom lesz valaha is az életben. Amikor megölttem a feleségemet...

ZSUZSA: Csoma bácsi!

CSOMA: Amikor megölttem a feleségemet, s elítéltek négy évre... Sok, ugye? Annyi volt az enyhítő körülmény, hogy az ügyvédem azt hitte, felmentenek. De hát egy dologról megfeledkezett az ügyvéd. Arról, hogy az ötös tanács minden tagja nő, és hogy mindegyiket csalja a felesége, mégsem fojtja meg egyik se, tehát nekem sem volt szabad megtennem. Ez a bíró logikája, ha nő, ugyebár. Ezért kaptam négy évet. Azt hittem, mindennek vége, nem lesz belőlem ember soha többé.

ZSUZSA: *(mosolyog)* És mégis lett. *(A vezér ajtajára mutat)* Ő megmentette. A nagy Petrik.

CSOMA: Ne tessék gúnyolódni, Zsuzsika. Nekem a vezérigazgató elvtárs szent és sérthetetlen. Egy cellában ültem vele a mitrovicai börtönben. Megosztottunk minden falatot, megszerettük egymást ott bent, noha én gyilkos voltam, ő meg csak olyan politikai elítélt, kommunista diák. Ő tartotta bennem a lelket, s éjszakákon át magyarázta, hogy nem én vagyok a bűnös, hanem a társadalom.

ZSUZSA: S maga ezt elhitte, Csoma bácsi?

CSOMA: Nem, nem hittem el. Ma se hiszem. De jólesett hallani. Az ember szereti másra kenni a bűnét. Tudtam, hogy én vagyok a bűnös, meg hogy az én Piroskám is bűnös. Ma már azt is tudom, hogy nem kellett volna bántanom szegényt. El kellett volna mennem csendben, ő meg hadd csinálja tovább, ha olyan a vére. Megmagyarázta ezt nekem a Karcsi, azaz par-

don, a vezérigazgató elvtárs. Akkor én Karcsinak hívtam a nagy Petriket. De hát annak már harminc éve lassan. Istennem, hogy múlik az idő! A felszabadulás után nagy ember lett Karcsiból. A többit már tudja, Zsuzsika...

ZSUZSA: Tudom, tudom. A vezérigazgató elvtárs állást adott magának, itt, az Egyesült Gépgyárban.

CSOMA: Mégpedig jó állást! Egy börtönviselt ember igazán nem kívánhat magának jobbat. Kevés munka, nyugalom, békesség. Tudja, Zsuzsika, amikor megfojtottam a feleségemet...

(Kopogás hallatszik az ajtón)

ÜGYFÉL: *(belép hajlongva)* Jó napot. Kérem szépen, én Janacsek vagyok. Az a Janacsek, akinek a földjéből le tetszett vágni egy darabot a tisztelt gyár új épülete részére. A kártalanítás végett jöttem, kérem szépen.

ZSUZSA: Sajnálom. A kártalanítási ügyek a titkár elvtárs hatáskörébe tartoznak. Tessék várni. A titkár elvtárs minden pillanatban megérkezhet.

ÜGYFÉL: De kérem, tetszik tudni...

CSOMA: Menjen ki, s ott várjon.

ÜGYFÉL: *(szólásra tátja a száját, aztán legyint, meghajol, és távozik).*

CSOMA: *(szemüveget cserél, újságot olvas)* Már megint egy merénylet. Egy fiatalember rálőtt a francia miniszterelnökre, aztán eltűnt a tömegben. A tettes fekete pulóvert, világosszürke nadrágot, barna mokasszint viselt. A rendőrség körözi...

ZSUZSA: A titkár elvtárs késik ma.

CSOMA: *(felnéz az újságból)* A Bulics mindig késik.

ZSUZSA: Nem a Bulics, hanem a titkár elvtárs.

CSOMA: Nekem ő Bulics.

ZSUZSA: Ő is elvtárs, akárcsak a vezér.

CSOMA: Elvtárs és elvtárs között nagy különbség van, Zsuzsika. Erre majd magácska is rájön később. *(Újra belemélyed az újságba)* A merénylet fekete pulóvert, világosszürke nadrágot, barna mokasszint viselt...

BANDI: *(beront, fekete pulóvert, világosszürke nadrágot, barna mokasszint visel)* Szia, Zsú. *(Csókot dob Zsuzsának, öklöt mutat Csoma felé)* Údv a dolgozóknak. *(A vezérigazgató szobája felé mutat)* Apám, a nagy Petrik bent van?

ZSUZSA: Nincs bent. Ülésznek.

BANDI: Hol?

ZSUZSA: Valahol a városban.

BANDI: Ezek a fejések mindig ülésznek. És mindig valahol a városban. A múltkor is azt mondták, ülésznek, közben halvacsorán volt a szigeten.

ZSUZSA: Bandi, kérem...

BANDI: Ó, Zsú, te persze véded az öreget. Nem csoda, hisz te a rabszolgája vagy.

ZSUZSA: Kérem... Először is ne tegezzen, és ne nevezzen Zsúnak. Nem vagyunk intim viszonyban.

BANDI: De lehetnének. Ez csak öntől függ, Zsuzsánna.

ZSUZSA: Kérem, ne nevezzen engem Zsuzsánnának.
 BANDI: Jó, Zsuzsi néni. Ezentúl maga is hívjon engem bácsinak.
 CSOMA: *(felnéz az újságból)* Bandi.
 BANDI: Tessék.
 CSOMA: Mondd csak, nem voltál te tegnap Párizsban?
 BANDI: Párizsban? Tegnap? Várj csak. Délelőtt az egyetemen voltam. Délben a Duna-parton sétáltam, ebéd után tanultam, aztán kosárlabdaedzésen voltam, este lemezeket hallgattam egy barátomnál. Nem, nem voltam Párizsban. Miért kérded?
 CSOMA: Csak úgy. *(Újra belemélyed az újságba)*
 BANDI: *(leül egy székre, magában beszél)* Megvárom. Beszélnem kell vele. Otthon nincs egy perce se számomra. Hajnalban indul, késő éjjel jön haza, s mindig fáradt. Gondoltam, itt elcsípem, s beszélek vele. Az életemről van szó. *(Csoma és Zsuzsa felfigyel)* Sorsdöntő lépésre szántam el magam. Át akarok iratkozni technikára. Elektronikát akarok tanulni. Nem leszek orvos. Vér és izzadság. Bűz és halál. Felfordul a gyomrom az egész orvostudománytól. És a betegektől is. A betegek hazudnak. Azt kérdem tőle, milyen bántalmak vannak, hol fáj, erre azt válaszolja, hogy neki mindene fáj. Mindene fáj... Hazudik. És ha a beteg hazudik, hogyan állapítsam meg, hogy mi baja. Nem, nem leszek orvos. Négy évig tanultam hiába. Értsd meg, apa, én számítógéppel akarok dolgozni, nem emberrel. A gép tiszta, szagtalan, nem vérzik, nem izzad, nem hány. A gépet betáplálok kellő alapinformációkkal, s ő pontosan, egyenesen válaszol. Azt akarom, hogy nekem pontosan, egyenesen válaszoljon. Ezer kérdésem van. Anyának sincs ideje, Klárinak sincs ideje, te meg eltűnsz, mint a kámfor. Ülészel. Meddig? Meddig ülészel még? *(Arcát két tenyerébe teremti. Csend. Hirtelen feláll)* Bocsanat. Nem várok tovább. Majd később visszajövök. *(Elrohan, közben a nyitott ajtón bekukucskál az Ügyfél)*
 ÜGYFÉL: *(felhangon)* Kérem, én a kártalanítás végett jöttem. *(Csend)*
 ZSUZSA: *(halkan)* Nincs még itt a titkár.
 CSOMA: *(gyengéden)* Menjen ki, kérem.
 ÜGYFÉL: *(szólásra tátja a száját, aztán legyint, meghajol és távozik)*
 ZSUZSA: *(tesz-vesz az irodában, megáll, a torkához nyúl)* Rossz itt a levegő. Olyan fulladást érzek.
 CSOMA: Tudja, Zsuzsika, amikor megfojtottam a feleségemet, én is fulladást éreztem.
 ZSUZSA: *(élesen)* Maga? Inkább talán ő.
 CSOMA: Ő? Ő biztosan. De én is.
 ZSUZSA: Hagyjuk ezt most, Csoma bácsi. Menjen át a könyvelőségbe, s kérje el a napi jelentést.
 CSOMA: Jó. Megyek. *(El)*
 ZSUZSA: *(az írógéphez ül, behúzza egy papírt, gépel. A bejárati ajtóban megjelenik Emma és Klári)* Oh.
 EMMA: Jó napot, Zsuzsikám édes.
 KLÁRI: Jó napot.
 ZSUZSA: *(biccent)* Tessék helyet foglalni.
 EMMA: *(a vezér szobája felé mutat)* A férjem?

- ZSUZSA: A vezérigazgató elvtárs házon kívül van. Ülészek.
- KLÁRI: Iván sincs itt? *(A titkár asztala felé mutat)*
- ZSUZSA: A titkár elvtárs szintén házon kívül van, de minden pillanatban megérkezhet.
- KLÁRI: *(elhelyezkedik a titkár karosszékében)* Ide ülök, Iván székébe.
- EMMA: *(szintén leül, tükröt vesz elő)* Klárikám, viselkedj rendesen. *(Nézi magát)*
- ZSUZSA: Remekül tetszik kinézni.
- EMMA: *(legyint)* Köszönöm. Nem jól érzem magam. Mondja, édesem, a fiam nem volt itt?
- ZSUZSA: De itt volt. A vezérigazgató elvtársat kereste. Várt egy ideig, aztán elrohant.
- EMMA: Baj van az idegeivel. Nem eszik rendesen az a gyerek. Azért ideges.
- KLÁRI: Ugyan menj már, anyu. Bandi nem eszik, hanem zabál. Tegnap este kiürítette az egész hűtőszekrényt. Te azt szeretnéd, ha száz kilóra hízna.
- EMMA: Légy szíves hallgass. Zsuzsikám, édesem, meg tudná-e mondani, mit akart a fiam az apjától. Pénzt?
- ZSUZSA: Nem tudom.
- KLÁRI: Én tudom. Bandi nem akar orvos lenni.
- EMMA: Légy szíves, Klárikám, ne tereged ki a családi ügyeket. Bandi igenis orvos lesz. Doktor Petrik András. Ha már az apja nem lett doktor, csak direktor, hát ő az lesz, ha addig élek is.
- KLÁRI: Anyukám, ne tereged ki a családi ügyeket...
- EMMA: Igazad van, kislányom. *(Feláll)* Menjünk. Zsuzsika édes, ne is mondja meg a férjemnek, hogy itt voltunk. Pá.
- IVÁN: *(be)* Oh, minő meglepetés. Kezeiket csókolom.
- KLÁRI: Iván, nézze, elfoglaltam a székét.
- IVÁN: Nono, kis hamis, maga az állásomra tör. Nem baj, magának szívesen átadnám a helyemet. Fiatal, szép és okos. Asszonyom, minek köszönhetjük a látogatását?
- EMMA: *(fagyosan)* A férjemmel akartam beszélni. Sajnos nincs itt. Különbben éppen indulóban voltunk.
- IVÁN: *(Zsuzsához fordul)* Keresett valaki?
- ZSUZSA: Egy ügyfél vár kint. *(Kiszól)* Jöjjön be, kérem. Igen, ön, ön. Jöjjön be.
- ÜGYFÉL: *(belép hajlongva)* Janacsek vagyok. Az a Janacsek, akinek a földjéből le tetszett vágni egy darabot a tisztelt gyár új épülete részére. A kártalanítás végett jöttem...
- IVÁN: *(közben Klárral sugdolózik, majd az Ügyfélhez fordul)* Majd később. Most menjen ki...
- ZSUZSA: *(karon fogva tuszkolja ki Janacseket, aki szólásra tátja a száját, aztán legyint és távozik)*
- EMMA: Klári, gyerünk. Látod, hogy zavarjuk itt a munkát. Viszontlátásra. Pá, édesem.
- KLÁRI: Pá, pá. *(Távoznak. Csend)*
- ZSUZSA: Viszontlátásra. *(Tesz-vesz, iratokat rak Iván asztalára)* A

mai posta. Tessék a kimutatások, az aláírandó levelek. A napi jelentést Csoma bácsi hozza mindjárt.

IVÁN: *(bizalmasan átöleli a széke mellett álló Zsuzsát)* Te...

ZSUZSA: *(kitépi magát)* Hagyj békében, kérlek. Azt hiszed, vak vagyok. Azt hiszed, nem láttam, milyen bizalmas viszonyban vagy Petrik kisasszonnyal, a „fiatal, szép és okos” Klárikával? Oh, én ostoba liba, hogy bedőltem egy szoknya-vadásznak... *(Szipog)*

IVÁN: Zsuzsi, Zsuzsika... Megmagyarázom.

ZSUZSA: *(szárazon)* Ne fáradjon, kérem. Nincs mit magyarázkodnia. Intézzük a hivatalos ügyeket. Egy ügyfél vár ügyis magára, titkár elvtárs. *(Kiszól)* Kérem, jöjjön be.

ÜGYFÉL: *(hajlongva belép)* A kártalanítás végett jöttem...

IVÁN: Menjen ki!

ZSUZSA: Jöjjön be.

IVÁN: Kifelé!

ÜGYFÉL: *(szólásra tátja a száját, aztán legyint és távozik)* Jó, jó, megyek.

IVÁN: Nem értem ezt a viselkedést. Egészen kivetköztél magadból. Mit jelent ez?

ZSUZSA: Azt jelenti, hogy kinyílt a szemem. Három éve hitegetsz, hogy majd elveszel feleségül, csak előbb a karrieredet akarod biztosítani. Bizonyos dolgokat el kell rendezned még, bizonyos célokat el kell érned még, bizonyos terveket meg kell valósítanod még s a többi, s a többi. Hazug frázisokkal áltattál. És én hülye, azt hittem, hogy szeretsz. Te csak a karrieredet szereted. Igen, a karrier, ez a te mocskos szeretőd. Tartsd meg magadnak. És azokat a bizonyos dolgokat, bizonyos célokat és bizonyos terveket mind megvalósíthatod, ha majd feleségül veszed a vezérigazgató fiatal, szép és okos lányát. Ez igazán egyszerű. Egyszerű és aljas. Egyszerű és piszkos. Egyszerű és rettenetes. *(Ráborul az asztalra. Csend)*

IVÁN: *(rekedten, hidegen)* Tévedsz. Egyáltalán nem számítok Petrik Károly támogatására. Semmi szükségem a vezérigazgató támogatására. Igaz, hogy szeretnék elérni valamit. Igaz, hogy nem akarok sokáig itt bűdösödni ebben a vezéri előszobában. De ezt nem benősüléssel akarom elérni, mint a régi rossz filmekben. Nem, fiacskám. Én harcolni fogok. A magam két ökklével török utat magamnak, meglátod. Ezzel a két ökklével. Egymagam mindenki ellen. *(Csend)* Rád sincs szükségem, ha éppen tudni akarod. Szelíd, engedelmes partnerre van szükségem. Te nem vagy az. Te fellázdaltál ellenem. A lázadás halállal büntetendő. Számomra meghaltál. Végeztünk. *(Elvonul a vezérigazgató szobájába)*

ZSUZSA: *(az asztalra borul, rázza a zokogás, aztán feltekint, rémülten)* Elrontottam. Elrontottam.

CSOMA: *(belép aktacsomóval a hóna alatt. Az utolsó szavakat hallotta)* Na és ha elrontotta? Nem olyan nagy baj az. Legföljebb újragépeli, és kész. Hányszor rontottam én el, Zsuzsika, hányszor... Aztán újra megcsináltam, helyrehoztam. Csak egy-

szer nem tudtam helyrehozni, egyetlenegyszer: amikor megfojtottam a feleségemet. *(Csend)*

ZSUZSA: Jól tette.

CSOMA: *(feláll)* Mit mondott?

ZSUZSA: Azt mondtam, jól tette.

CSOMA: Nem, nem, ilyet ne mondjon. Kérem magát, Zsuzsika, könyörgöm, ki ne ejtse többé soha azt, hogy jól tettem.

ZSUZSA: Miért?

CSOMA: Mert én bűnhődni akarok. Az egész életemet bűnhődésre rendeztem be. Értse meg, nekem szükségem van erre a bűntudatra. Minden bajomat, minden nyomorúságomat, minden hiányt ráfoghatok arra, hogy bűnös vagyok. Ez teszi elviselhetővé az életemet.

ZSUZSA: Igenis, jól tette. A hűtlenséget meg kell büntetni.

CSOMA: A hűtlenséget? *(Kacag)* De hiszen akkor csupa hulla feküdne körülöttünk. A világ tele van hűtlenséggel, Zsuzsika. Nemcsak a feleségek és a férjek csalnak. A barátok, a kollégák, a rokonok, még a testvérek is... A szülő a gyereket, a gyerek a szülőjét elhagyja hűtlenül. Hát hol él maga, Zsuzsika? Nézzen körül, mint ahogy én körülnéztem, gondolkozzon, mint ahogy én gondolkoztam, töprengtem, kinlódtam, míg nem felismertem, hogy a hűtlenség velejárója az embernek, együtt hál vele.

ZSUZSA: Nincs igaza. Én nő vagyok. Én soha nem követtem el hűtlenséget.

CSOMA: *(hozzálép, megsimogatja a fejét)* Szegénykém. Azért szerencsétlen magácska is, akárcsak én. Aki hűséges, az természetellenesen él, tehát boldogtalan, mint mi ketten.

ZSUZSA: A hősök is hűségesek.

CSOMA: Meglehet. De mi nem vagyunk hősök. *(Csend. Más hangon)* Átnéztem a napi jelentést. *(Az asztalához ül)* Bulics megérkezett?

ZSUZSA: A titkár elvtárs bent van a vezérigazgató elvtárs szobájában.

CSOMA: A Bulics... Látja, a Bulics, az nem boldogtalan.

(Cseng a telefon)

ZSUZSA: *(felveszi a kagylót)* Igen. Értem. *(Leteszi a kagylót)* A vezér nemsokára jön. Orvosnál van. A klinikán.

CSOMA: Ejha. Amióta ismerem Karcsit, illetve a vezérigazgató elvtársat, még sohasem volt orvosnál. Ha már orvoshoz fordult, akkor valami komoly baja lehet.

ZSUZSA: *(beszól a vezér szobájába)* Petrik telefonált. Mindjárt jön.

IVÁN: *(két dossziéval a kezében belép, és az asztalához ül. A dossziékat elteszi)* Kérem a levelezést, a napi jelentést. *(Zsuzsa és Csoma iratokat rak Iván asztalára. Többször is megteszik az utat a saját íróasztaluk és a titkár asztala között, s mindig egy-egy iratot raknak elébe. Iván éppen csak belenéz, s nyomban parafálja és félreteszi az iratot, olykor bélyegzőt is üt rá. A játék gyors, ütemes, groteszk)* Na végre ez is kész.

ZSUZSA: Egy ügyfél várakozik kint.

IVÁN: Jöjjön be.
 ZSUZSA: *(kiszól)* Jöjjön be, kérem.
 ÜGYFÉL: *(hajlongva belép)* Jó napot kívánok. Janacsek vagyok. Az a Janacsek, akinek a földjéből le tetszett vágni egy darabot a tisztelt Egyesült Gépgyár új épülete részére. A kártalanítás végett jöttem.

IVÁN: Szerződés van?
 ÜGYFÉL: Szerződés? Hogy is mondjam, ugyebár, szerződés nincs.
 IVÁN: Szerződés nélkül nem kaphat kártalanítást. Az ingatlanok közérdekű kisajátításáról szóló törvénycikk 7. paragrafusa harmadik szakaszának 4. bekezdése és a kisajátított ingatlanok átírására vonatkozó rendelet 14. paragrafusa 2. szakaszának utolsó bekezdése szerint a kártalanítás összege kizárólag szerződés alapján történhet. Érti?

ÜGYFÉL: Nem. Azaz igen. Azaz nemigen.
 IVÁN: Nem is fontos, hogy megértse. Az a fő, hogy mi most a szerződést azonnal elkészítjük, hat példányban legépeljük, szépen aláírjuk, ön pedig felveheti a kártalanítási összeget. Úgy megy ez nálunk, mint a karikacsapás. Menjen ki, és várja meg, amíg a szerződés elkészül. *(Ügyfél nem mozdul)* Menjen ki.

ÜGYFÉL: *(szólásra tátja a száját, aztán legyint és távozik)* Megyek. Megyek, mint a karikacsapás.

IVÁN: Na, ezt is elintéztük. Csoma, készítse el a szerződést.
 CSOMA: Régen kész. Itt van a fiókomban. Már két héttel ezelőtt megcsináltam az összes szerződéseket. A vezér is aláírta őket.

IVÁN: És ezt csak most mondja?
 CSOMA: Nem akartam blamálni az ügyfél előtt. Különben is ez az ön hatáskörébe tartozik.

IVÁN: *(Zsuzsának)* Hívja be azt a Janacsekot.
 ZSUZSA: *(kiszól)* Jöjjön be, kérem.
 ÜGYFÉL: *(hajlongva belép)* Jó napot kívánok. Janacsek vagyok.
 IVÁN: Tudjuk, tudjuk. A kártalanítás végett jött. Hát kérem, mint látja, a szerződést villámgyorsan elkészítettük és parafáltuk. Most már csak az ön aláírása kell, semmi más.

ÜGYFÉL: Köszönöm. Köszönöm.
 CSOMA: Tessék itt aláírni.
 PETRIK: *(belép)* Szervusztok. Mi újság, gyerekek? Keresett valaki? *(Le-fel jár, nagy lendülettel, kalapját, kabátját a fogásra akasztja, a sál a nyakában marad)* A kamarában voltam ülésen. Rosszul lettem. Képzeltétek, orvoshoz kellett mennem. *(Nagyot fúj, sóhajt, leül egy székre)* Adjatok egy pohár vizet.

ZSUZSA: *(gyorsan tölt, és átnyújt egy pohár vizet)* Tessék.
 IVÁN: Mi bajod tulajdonképpen?
 PETRIK: *(fúj)* Semmi. *(Rágyújt, köhög, fuldoklik)*
 IVÁN: *(az Ügyfélhez fordul)* Majd később aláírja. Most legyen szíves, menjen ki.

ZSUZSA: *(tuszkolja)* Menjen ki, kérem.
 CSOMA: *(szintén tuszkolja)* Menjen, jó ember, menjen.
 ÜGYFÉL: *(szólásra tátja a száját, aztán legyint, és távozik)* Jó, jó, megyek. *(Zsuzsa és Csoma elvezetik)*

- IVÁN: Nem értem.
 PETRIK: Mit nem értesz?
 IVÁN: Eddig sohasem panaszkodtál, s most egyszerre rosszul vagy. Orvos, klinika...
- PETRIK: Nem kapok levegőt.
 IVÁN: Nyissam ki az ablakot?
 PETRIK: Ne nyisd ki. Úgyis hiába. Itt is van levegő, és a világon általában rengeteg levegő van, de én, úgy látszik, én már elfogyasztottam a rám eső részt. *(Tenyerét a mellére teszi)* Itt bent fojt. Itt kellene ablakot nyitni.
- IVÁN: Menj talán be a szobádba, s pihend ki magad.
 PETRIK: Nem. Nem akarok most mozogni. Jó itt. Határozottan jobban érzem magam.
- IVÁN: Na látod. Múló rosszullet, túlfeszített munka, kevés pihenés, sok cigaretta, sok fekete, sok tömény ital...
- PETRIK: Nem iszom hetek óta. Amióta a vizsgálatok tartanak.
 IVÁN: Hetek óta vizsgálják?
 PETRIK: Elárultam magam. Hát igen. Három hete járok a klinikára, titokban. Légy szíves, hallgass erről.
- IVÁN: Természetesen. És mit mondanak az orvosok?
 PETRIK: Azt, amit te mondtál az imént: túlfeszített munka s a többi. Pihenésre van szükségem. *(Feláll, s lassan sétál fel-alá)* De én most nem pihenhetek. Ugrásra készen kell állnom, mint egy párducnak.
- IVÁN: Párducnak?!
 PETRIK: Igen. És erősnek kell lennem, mint egy oroszlának. És ravasznak kell lennem, mint a kígyónak.
- IVÁN: Nem értem.
 PETRIK: Majd megérted. A dolognak két vetülete van.
 IVÁN: Két vetülete?
 PETRIK: Kettő. Az egyik a gyár, a vállalat. A napokban megkapjuk a szanációs hitelt és a beruházási kölcsönt. Legalább húsz milliót. Kidobjuk a régi gépeket, s félreállítunk néhány régi embert. Felveszünk tíz-húsz fiatal mérnököt, átállunk új termékek gyártására, s rendbe hozzuk a gyár szénáját.
- IVÁN: Óriási.
 PETRIK: Pontosan az: óriási. Kimászunk ebből a hínárból. Az emberek végre rendszeren fognak keresni. Persze csak ha jól megfogyuk a kapa nyelét.
- IVÁN: És kit akarsz kidobni a régiiek közül?
 PETRIK: Kidobni? Nem. Csak félreállítani. Kinevezni őket, mondjuk, tanácsadónak vagy ilyesminek. Esetleg nyugdíjba küldeni egyet-kettőt.
- IVÁN: Kit?
 PETRIK: Hát... *(Gondolkodik)* Radót, Popovicsot, Szekerest, Brodskit, Peterkát, Máricsot...
- IVÁN: Radót, Popovicsot, Szekerest, Brodskit, Peterkát, Máricsot? De hiszen ez majdnem az egész vezető káder...
- PETRIK: És magamat is.
 IVÁN: Magadat is? Te is nyugdíjba vonulsz?
 PETRIK: Igen. Csak azzal a különbséggel, hogy őket előbb elmozdíta-

nám, én pedig maradnék, míg le nem bonyolítom az egész átszervezést és talpra nem állítom a vállalatot. Ezt csak én hajthatom végre... Tudod, amikor Batinánál lecsapott mellem a gránát, aztán még egy, és még egy, és még, még... s körülöttem dőltek a fák, rengett a föld, én meg hasaltam a sárban, igen, akkor elhatároztam, hogy majd valami nagy tettet hajtok végre: szétverek egy ellenséges üteget, foglyul ejtek egy szakaszt, vagy felrobbantok egy bunkert. Nem tettem semmit. Néhány apró szilánk meghorzsolt, hátravíttek, s meg se szagoltam többé a puskaport. De most, most égek a vágytól, hogy végre tegyek valamit, valami nagyot, ami boldogságot hoz nekem és sok-sok embernek. Ezer munkásnak és családtagjaiknak. Ezt még megcsinálok, aztán megyek nyugdíjba vagy az árnyékvilágba.

IVÁN: Ugyan, hisz semmi bajod.

PETRIK: Rákom van. Tüdőrák. *(Csend. Vizet tölt a pohárba, s hörpint belőle)*

IVÁN: Nem igaz.

PETRIK: A professzor is azt mondja, nem igaz. Én azonban úgy hiszem, nem tévedek. Ne feledd el, hogy valamikor orvostanhallgató voltam. A röntgen és a bronchoszkóp kimutatja a kóros elváltozást. Saját szememmel láttam a leleteket. Tüdőrákom van.

IVÁN: Képzeldsz.

PETRIK: Mellékes. Akár van, akár nincs, nem érdekel. Legalább három hónapom van még, ennyi pedig elég, hogy beindítsam a gyár új programját.

IVÁN: Ha tényleg azt hiszed, hogy beteg vagy, jobb, ha azonnal visszavonulsz, s elmész pihenni.

PETRIK: Maradnom kell. Meg kell vívnom ezt a harcot. Tartozom ezzel a gyárnak, a munkásoknak, a közösségnek.

IVÁN: Ezek csak frázisok.

PETRIK: És maradnom kell miattad is.

IVÁN: *(meghökkenve)* Énmiattam? Hogy érted ezt?

PETRIK: Ez a dolog másik vetülete. A helyzet ugyanis az, hogy amint én kiteszem a lábam, téged kirúgnak innen.

IVÁN: Na de kérlek.

PETRIK: Kirúgnak, elkergetnek, kívágnak, mint a huszonegyet. Mit csodálkozol? Te ezt nem tudtad? Mérget vehetsz rá, hogy így van. Utálnak téged, egyrészt, mert én hoztalak be a vállalatba, az én jobb kezem vagy, bizalmasom és barátom, másrészt pedig mert lusta vagy, önző és fölényes.

IVÁN: Kikérem magamnak! *(Felugrik)*

PETRIK: Csillapodj, fiacskám.

IVÁN: Ez sértés. Nem hagyom magam sértegetni.

PETRIK: Nem sértegetlek, csak őszinte vagyok. Értsd meg, én már csak őszinte lehetek. Én kedvellek téged, Iván. Én egyengettem az utadat, neveltelek, tanítottalak, a házamba is bevittetek. Emma, a feleségem és Klári, a lányom, de a fiam is kedvel. Apósomnak is beférköztél a szívébe: elláttad újságokkal, képeslapokkal, könyvekkel. Tudsz te lebilincselő is

lenni, ha akarsz. Nálam azonban nap mint nap panaszkodnak rád, fúrnak, ócsárolnak itt, a vállalatban. Azt mondják, hogy Zsuzsával és Csomával csináltatsz mindent, te csak aláírsz, parafálsz, játszod a nagy fiút, pedig némi szorgalommal egyedül elvégezhetnéd az egész munkát.

IVÁN: Ezt mondják?

PETRIK: Ezt. És azt is mondják, hogy gorombán és fölényesen bánsz a munkásokkal és az ügyfelekkel. Bent a fiókomban fekszik egy sárga dosszié. Ez a sárga dosszié tele van ellened szóló panaszlevelekkel.

IVÁN: Rágalmak!

PETRIK: Lehet, hogy rágalmak. Én nem vettem őket figyelembe, nem vontalak felelősségre, nem is említettem neked, nehogy megzavarjam a nyugalmaidat, bár magam is észrevettem bizonyos dolgokat. Most azonban fel kell tárnom előtted a helyzetet, míg nem késő. Meg kell változnod, Iván. Én pedig támogatni foglak továbbra is.

IVÁN: Te? Hogy tudsz támogatni, ha engem itt mindenki utál?

PETRIK: Figyelj ide. A gyár új programját elkészítettem, két belgrádi professzor szakvéleményezése alapján. Az egész elabórátum ott van az íróasztalom legelső fiókjában, egy piros dossziében.

IVÁN: Piros dossziében?

PETRIK: Nos, tervem a következő: te fogod a munkástanács elé terjeszteni az új programot mint saját művedet.

IVÁN: A te művedet úgy tüntessem fel, mint a magamét? Ezt nem tehetem. Ez lopás.

PETRIK: Ne használjunk túl erős kifejezéseket... Ez nem lopás, mert én saját akaratomból átadom neked a piros dossziét, és át ruházom rád a szerzői jogot. Értsd meg, te tökfilkó, azt akarom, hogy tekintélyt szerezz itt magadnak. Amint előállsz az új programmal, merőben másként vélekednek majd rólad. Hohó — mondják majd —, ez a Bulics Iván nem naplopó, hanem szorgalmas, nagy tudású ember... Érted már?

IVÁN: Értem. Csak azt nem értem, miért csinálod mindezt.

PETRIK: A lányom miatt... Klári szerelmes beléd. Úgy látom, neked sem közömbös. Szeretném elrendezni a kettőtök dolgát, és szeretném biztosítani a vejem jövőjét, mármint a te jövődet. (Csend)

IVÁN: (akadozva) Nagyon megtisztelő számomra ez az egész. Nem is tudom, hogy köszönjem meg a bizalmadat.

PETRIK: Nekem ne köszönj semmit. Legföljebb Klárinak. Tudom, hogy nem tiszta dolog az, amit teszek. Őszintén szólva nem is lelkesedtem, amikor Klári bevallotta, hogy... De ez az ő dolga. Ebbe nem szólhatok bele. Mindenre képes vagyok, csak boldognak lássam a lányomat, még mielőtt végleg távoznék.

IVÁN: Ugyan kérlek, te itt maradsz velünk még hosszú ideig. Nélküled moccanni se tud az Egyesült Gépgyár. Ha elmennél, mentem összeomlana itt minden.

PETRIK: Hát ami azt illeti, az utódomnak nem lesz könnyű dolga itt.

- Nekem minden a kisujjamban van. Minden csavarát ismerem ennek a gyárnak, minden embernek a lelkébe látok.
- IVÁN: Így van. Valóban így van. Maradnod kell még, és itt is maradsz velünk.
- PETRIK: *(órájára pillant)* Hú, nekem egy értekezletre kellene mennem a városházára. Iván, légy szíves, menj el helyettem. Ments ki valamiképpen.
- IVÁN: Nagyon szívesen. Már is rohanok. *(Veszi a kabátját, kalapját)*
- PETRIK: A gazdasági ügyosztály tanácstermében. Második emelet nyolc. Siess. *(Iván távozik, Petrik fúj, vizet tölt a pohárba, iszogat, tenyerét a mellére teszi)*
- BANDI: *(be)* Apa.
- PETRIK: *(felragyog az arca)* Bandi, kisfiam, örülök, hogy látlak. Gyere ide, hadd öleljelek meg.
- BANDI: *(nem mozdul)* Apa...
- PETRIK: Gyere. *(Széttárja a karját)*
- BANDI: Nem. Nem akarom, hogy megölelj most, nem akarom, hogy örülj nekem. Rossz hírrrel jövök.
- PETRIK: Rossz hírrrel? *(A melléhez kap)* Mi baj van?
- BANDI: Nincs semmi baj. Sőt. Minden bajom elmúlt.
- PETRIK: Tréfálsz?
- BANDI: A hír csak neked lesz rossz.
- PETRIK: Nekem? Ami neked jó, az nekem is jó.
- BANDI: Átiratkoztam a műszaki egyetemre. Elektronikára. *(Csend)*
- PETRIK: *(hörpint a pohárból)* Átiratkoztál?
- BANDI: Igen. Négy évet vesztettem, míg rájöttem, hogy az orvostudomány nem nekem való.
- PETRIK: *(maga elé)* Én orvos szerettem volna lenni. Nem sikerült. Gondoltam, majd a fiam. Ez sem sikerült. Semmi se sikerül. *(Sóhajt. Csóválja a fejét)*
- BANDI: Légy szíves, apa, szidj össze, vágj pofon, kergess el, de ne mondj ilyeneket.
- PETRIK: *(maga elé)* Petrik, Petrik, miért nem sikerül neked semmi?
- BANDI: Apa, hiszen az egész város azt beszéli rólad, hogy téged üldöz a siker. Azt mondják, hogy menő vagy, a szerencse fia vagy.
- PETRIK: Ki mondja?
- BANDI: Mindenki.
- PETRIK: Ökrök.
- BANDI: Akkor én is ökör vagyok.
- PETRIK: Nem. Te az én kis borjam vagy. *(Megborzolja Bandi haját)* Átiratkoztál, mi? Meg sem kérdeztél engem, mi? *(Átöleli, megrázza)* Olyan vagy, mint amilyen én voltam egykor. Önálló és nyakas.
- BANDI: Oh, apa, én úgy szégyeltem magam. Eljöttem hozzád veszedni, akár szakítani is veled, te meg olyan nagyvonalú vagy, olyan megértő.
- PETRIK: Tévedsz, fiam. Én csak beletörődöm az elhatározásodba. Szent meggyőződésed azonban, hogy ostobán cselekszel.
- BANDI: *(dacosan)* Miért?
- PETRIK: Attól tartok, hogy az én sorsomra jutsz. Nem lesz belőled semmi.

- BANDI: *(viccesen)* Vezérigazgató sem?
- PETRIK: Az sem. Különb is, a vezérigazgatóság, az nem hivatás, az csak állás, tisztség, funkció. A sírkövön például sohasem tüntetik fel, hogy vezérigazgató volt a megboldogult. Orvos, bíró, katonatiszt, pap, író — ezek hivatások.
- BANDI: Füttyülök a sírkövekre. A krematóriumé a jövő. Látiátuk feleim, mik vogmuk, isa, por és hamu vogmuk. Az a fő, hogy elektronikát fogok tanulni. Képzeld el ezt a gyönyört, apa.
- PETRIK: El tudom képzelni, fiam. *(Hörpint a pohárból)*
- BANDI: Jé, te vizet iszol? Mindig csak a konyakot és a jó bort szeretted. Mit jelent ez, apa?
- PETRIK: Szomjas vagyok. Most pedig menj szépen haza. Dolgom van.
- BANDI: *(megcsókolja az apját)* Köszönöm, apa. Remek ember vagy. *(El)*
- PETRIK: *(hosszan néz utána, s elindul a szobája felé)* Remek haver vagyok. *(Bemegy a vezérigazgatói kabinetbe. A szin egy ideig üres, aztán belép Zsuzsa és Csoma)*
- ZSUZSA: Üres a ház.
- CSOMA: *(vizsgálja íróasztalát)* Bulics nem tette ide a kimutatásokat. Elfelejtette megint. Most mit csináljak?
- ZSUZSA: Pihenjen, Csoma bácsi.
- CSOMA: Pihenjek? Hm. Amióta megöltem a feleségemet, nem tudom kiphenni magam. Tudja, Zsuzsika, egy ilyen súlyos tett annyira kifárasztja az embert, hogy utána egy életen át folyton fáradtságot érez.
- ZSUZSA: Én nem öltem meg senkit, mégis fáradt vagyok mindig.
- CSOMA: Magácska nem a munkától fáradt. Valami rágja magát is, belülről.
- ZSUZSA: Ugyan mi rágna engem?
- CSOMA: Valami kis féreg, aminek nincs teste, mégis mozog és szúr.
- ZSUZSA: Képzeldök, Csoma bácsi.
- CSOMA: Nem képzeldök. Ehhez nekem külön érzékem van. Láttá máma azt a fiút, a Bandit? Azt is rágja valami. És látta Petriket, a vezért? Őbenne is megmozdult a féreg.
- ZSUZSA: És Bulicsban?
- CSOMA: Bulics más. Bulics üres belül, mint a hordó. Őt még a féreg is elkerüli, ha van esze.
- ZSUZSA: Gondolja?
- CSOMA: Biztosan tudom. *(Csend)* Ohó, most jut eszembe — az ügyfél. Az ügyfél kint várakozik, mi meg itt trécselünk.
- ZSUZSA: Persze. *(Kiszól)* Jöjjön be, kérem.
- ÜGYFÉL: *(belép, kalapját a kezében forgatja, előbb Zsuzsára emeli a tekintetét, aztán Csomára)* Kimenjek?
- ZSUZSA: Nem, nem. Csak maradjon.
- ÜGYFÉL: Mert én, kérem, már úgy megszoktam a bejövetelet és a kimenetelet.
- CSOMA: Jöjjön, írja alá szépen a szerződést. Itt. *(Ügyfél aláír)* És itt. *(Ügyfél aláír)* Itt is. *(Ügyfél aláír)* És itt is. *(Ügyfél aláír)* És még itt. *(Ügyfél aláír)* Na látja, már kész is az egész. Tés-sék, ez a maga példánya. *(Ügyfél átveszi)* Nyolc napon belül megkapja a pénzt.

- ÜGYFÉL: Köszönöm. *(Meghajol)* Mehetek?
- ZSUZSA: *(egyszerre)* Mehet.
- CSOMA:
- ÜGYFÉL: *(kirohan)*
- CSOMA: *(kutat Bulics íróasztalán)* Nincs. Nincs. Nem találom a havi kimutatásokat. Nicsak, a fiókjait is nyitva hagyta, a kulcsait is itt felejtette ez a Bulics. *(Huzigálja a fiókokat)* Itt sincs. *(Eltávozik Bulics íróasztalától)* Átmegegyek a számvevőségbe, hátha kapok egy másolatot. *(El)*
- ZSUZSA: *(gépel, abbahagyja, maga elé mered, ismét gépel, újból maga elé mered, megint gépel, ismét abbahagyja és maga elé mered, nagyot sóhaj)* Jaj, de szerencsétlen vagyok.
- PETRIK: *(kijön a szobájából, ideges, feldúlt)* Ez példátlan. Hihetetlen!
- ZSUZSA: Mi baj van, vezérigazgató elvtárs?
- PETRIK: Két fontos dosszié eltűnt a fiókomból. Két rendkívül fontos dosszié. Szigorúan bizalmas... Zsuzsa, kérem, nem látta őket véletlenül? Egy piros és egy sárga dosszié.
- ZSUZSA: Láttam.
- PETRIK: Hol látta?
- ZSUZSA: A titkár elvtárs ma délelőtt hosszabb időt töltött az ön szobájában, s onnan hozta ki a két dossziét. A fiókjába tette őket. *(A titkár asztalához siet, kihúz egy-két fiókot, keresgél, s előveszi a két dossziét. Egyiket az egyik kezében, a másikat a másik kezében tartva mutatja)* Ezeket keresi?
- PETRIK: *(hosszan nézi a dossziékat és Zsuzsa diadalmas, gúnyos arckifejezését)* Igen, ezeket. *(Kényszeredetten elmosolyodik)* Persze, persze! Milyen feledékeny lettem! Most jut eszembe, én mondtam Bulicsnak, tegnap, hogy ezt a két dossziét vegye ki a fiókomból és tanulmányozza át az anyagát. Én mondtam neki. *(Zsuzsa arckifejezése változik)* Kérem, tegye vissza a dossziékat a titkár elvtárs fiókjába.
- ZSUZSA: Igenis, vezérigazgató elvtárs. *(Visszateszi a dossziékat, becsapja a fiókot)*
- PETRIK: *(hörpint a pohárból, előre jön, s a közönség felé mondja)* A titkár elvtárs aljasabb és ügyesebb, mint hittem volna.

FÜGGÖNY